

РЕЦЕНЗИЯ**НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА МАРИНА НИКОЛАЕВА ТОШКОВА-АСЕНОВА НА ТЕМА „СПЕЦИФИКА НА АДАПТИРАНОТО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ ПРИ ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ В СРЕДНОТО ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНО УЧИЛИЩЕ“ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“****РЕЦЕНЗЕНТ: ПРОФ. ТАТЯНА ЯНЧЕВА, ДН**

Дисертационният труд на Марина Тошкова е посветен на един изключително важен за теорията и практиката проблем – адаптирано физическо възпитание и спорт при деца със специални образователни потребности. През последните години този проблем придоби особена значимост в България, предвид законодателните и организационни промени, свързани с обучението на децата със специални образователни потребности. Закриването на голяма част от специалните училища и насочването на тези деца към общообразователните учебни заведения изправи педагозите и специалистите пред сериозни предизвикателства. Реализирането на тези промени, без да се осигури необходимата база за това, свързана с условия, подготовка на кадри, съществуващите нагласи у родители и ученици носи сериозни рискове, а на тази база и опасност от провал на планираните промени в образованието на децата със специални образователни потребности. Образователната ни система е изправена пред сериозни предизвикателства. От една страна България, като страна от Европейския съюз, има задължението да създаде необходимите условия за интеграция на тази категория млади хора в обществото, от друга у нас все още липсват необходимите предпоставки за успешната реализация на тези промени. В този смисъл настоящият дисертационен труд е с безспорна ценност и значимост и би обогатил теорията и практиката в тази област. Поздравявам докторантката за смелостта при избора на темата. Новата образователна среда определено се нуждае от подобни разработки, които да запълнят съществуващия вакуум.

Представеният за обсъждане труд е в обем от 171 страници, от които 17 страници приложения. Работата е онагледена със 78 фигури, 1 схема и 2 таблици.

В структурно отношение представената за обсъждане дисертация отговаря на изискванията за подобен тип разработки. Съдържанието е разпределено в Увод и три

глави: Литературен обзор и постановка на проблема; Хипотеза, цел, задачи, организация и методика на изследването; Анализ на резултатите от изследването; Изводи и препоръки.

В литературния обзор, изграден на основата на 133 литературни източника, от които 74 на кирилица и 59 на латиница, подробно са представени специалните образователни потребности и техните класификации, законодателните основи на обучението при деца със СОП и тяхното развитие в исторически план, същността на обучението на деца със СОП, основните дидактически принципи и тяхното адаптиране, в зависимост от вида и степента на заболяването, методите, подходите и организацията, различните модели за организация на процеса на обучение, адаптирането им в процеса на обучение по физическо възпитание и спорт, спецификата на включващото и интегрираното обучение. Обобщава се състоянието на обучението на деца със СОП в българските училища като се стига до заключението, че проблемите са от комплексен характер, но като че ли законодателните промени са крачка напред, докато най-сериозните са свързани с подготовката на кадрите, които да реализират този процес.

Нанесени са някои корекции в литературния обзор в сравнение с вътрешното обсъждане, които представят до известна степен състоянието на проблема в специализираната литература и изследванията в областта. Според мен ясната логическа линия в дисертацията би повишила убедителността на този труд, нещо, което отбелязвах на всички нива на обсъждане на труда. Акцентът в теоретичната част е върху адаптираното физическо възпитание (обучение) и неговата специфика, докато изследването е насочено към диагностициране на промените в следствие на приложения адаптиран модел на физическо възпитание и спорт по отношение на някои физически показатели, социални и психологически качества и умения, нагласи. В тази област съществуват редица изследвания.

Втора глава описва методологията и организацията на изследването. Целта и задачите са добре формулирани. Методиката, предметът, обектът и организацията на изследването са подробно и коректно описани.

Трета глава представя анализа и интерпретацията на резултатите. Получените данни са ценни, разнообразни и интересни. Подробно и задълбочено са представени резултатите от проучването на опита на педагогическия персонал в областта на физическото възпитание и спорта при деца със СОП. Прави впечатление, че резервите на

преподавателите са свързани не толкова с липса на квалификация, както отбелязва докторантката, а с доминиращите нагласи у тях и липсата на достатъчна увереност у специалистите, че могат да се справят с реалните практически проблеми, възникващи в процеса на обучение. Отчита се необходимостта от усъвършенстване на организацията на учебния процес по физическо възпитание и спорт при деца със СОП и осигуряване на адаптирана материално-техническа база и учебно-методически помагала. Докторантката обобщава, че общообразователното училище не разполага с достатъчно ресурси и компетенции, за да осигури целесъобразно провеждане на учебния процес с тази категория деца.

За мен най-значими са резултатите, получени от изследване на влиянието на експерименталния подход за адаптиране в процеса на обучение по физическо възпитание и спорт при деца със СОП. Това е всъщност основният експеримент. Аз дълги години работя с деца с ментални увреждания и знам колко трудно и смело е да реализираш подобно изследване. Доколкото в експеримента участват само 5 изследвани лица, с различни диагнози, обучавани по различни адаптирани програми, което е една от слабостите на този труд, сполучливо е използван case study за анализ и интерпретация на резултатите. Получените данни доказват ефективността на приложените адаптирани стратегии по физическо възпитание и спорт, най-силно изразени по отношение на общото физическо развитие на децата със СОП, особено при силата и издръжливостта, както и по отношение на констатираните в началото на експеримента дефицити. Известни положителни промени се наблюдават и по отношение на интеграцията на изследваните лица в групата, което за пореден път доказва влиянието на спорта за социализацията на личността. Заедно с това трябва да отбележим и наличието на задръжки по някои показатели. В тази част бих препоръчала по-малка категоричност в направените обобщения пред вид много ограничения брой изследвани лица и различните им заболявания. На места заключенията далеч надхвърлят получените резултати.

Представени са и резултатите от изследване на отношението на учениците към адаптираното обучение по физическо възпитание и спорт. Получените резултати от стандартизираното интервю с деца със и без увреждания разкрива, че децата без увреждания са имали нужда от повече време за адаптация. Основните трудности, според децата, са свързани със затрудненото общуване и различното ниво на възможности между

двете групи изследвани лица. М. Тошкова отбелязва, че като цяло изследваните деца със СОП определят като положително наличието на втори преподавател в уроците по физическо възпитание и спорт. Позитивна е и оценката на децата без увреждания. Особено ценен е фактът, че преобладаващата част от децата са разбрали, че могат да спортуват заедно и са развили по-голяма толерантност към различието, факт, който е с особена ценност и значимост, доколкото днес именно толерантността се явява сериозен социален дефицит.

Обобщавайки данните от стандартизираното интервю докторантката стига до заключението, че приложеният експериментален подход за адаптирано обучение по физическо възпитание и спорт има комплексно въздействие, най силно изразено по отношение на развитието на уменията за социално включване.

Позволявам си една препоръка - резултатите биха били по-категорични ако има по-голяма прецизност в използваната професионална терминология.

Направените изводи произтичат от получените резултати от теоретичното и емпирично изследване. Изведените препоръки дават съответни насоки за практическо приложение на получените данни и изведените закономерности.

В дисертационния труд могат да се открият следните научни приноси:

1. Обобщено е състоянието на обучението на деца със СОП в българските училища и проблемите, свързани с реализирането му.
2. Получени и интерпретирани са резултати от изследване на една много специфична извадка, деца със специални образователни потребности, което също считам за принос.
3. Установено е положително въздействие на адаптираните педагогически подходи и стратегии на обучение по физическо възпитание и спорт.

Докторантката е представила 3 свои публикации във връзка с дисертационния труд.

Авторефератът отразява коректно дисертационния труд.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният за обсъждане дисертационен труд е с несъмнена актуалност и значимост, както теоретична, така и практическа. Независимо от малкия брой изследвани деца със СОП трябва да се оцени значимостта на подобно изследване с такава категория деца. Получените резултати са ценни и биха обогатили теорията и практиката в областта на адаптираното обучение по физическо възпитание. Направените бележки и препоръки не омаловажават достойнствата на дисертационния труд.

Като имам пред вид посоченото, предлагам на Уважаемото Научно жури да гласува „за” присъждане на образователната и научната степен „доктор“ на Марина Николаева Тошкова-Асенова по научната специалност „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (включително методика на лечебната физкултура) в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по физическо възпитание.

28.01.2016

Рецензент:

(проф. Т. Янчева, ДН)